

Blenda Littmarck

BIRGITTA RYDLE

Vi sitter i Blenda Littmarcks trivsamma tvårummare i servicehuset Rid-dargården. I ett av hennes rum finns samlade minnen från hennes barn-dom i Forsa i Hälsingland, bl.a. ett matbord med fyra stolar och ett fan-tastiskt vackert hälsingeskåp.

Blendas pappa var rektor för Forsa folkhögskola. Hon hade fyra sys-kon. Hon berättar att det var den fostran de fick, som gjorde dem till självständiga och frimodiga människor. Inte att undra på att Blenda blev en omtyckt och orädd talare!

Vi pratar om gamla minnen från vår politiska verksamhet och allt det intressanta och roliga vi fått uppleva och engagera oss i genom dem. Blenda berättar att hennes allt överskuggande intressen var de socialpo-litiska frågorna inom alla områden och det var dem hon ägnade sig åt.

Efter studentexamen och studier vid universitetet i Cambridge var hon anställd vid Statens arbetsmarknadskommission under några år.

Men innan hon gav sig i kast med politiken för gott väntade andra utmaningar.

– Jag kunde inte motstå möjligheten att få åka med Rädda Barnen till Rumänien och Bulgarien för att hjälpa barn som for illa, säger hon,

– Det höll jag på med 1945–49. 1950 började det politiska livet på allvar.

– Jag blev, säger Blenda, någon sorts sekreterare eller ombudsman i Högerns kvinnoförbund. Det betydde att jag fick kуска landet runt med tåg och ta mig fram till olika möteslokaler för att prata högerpolitik. Ibland var det någon som mötte mig vid tåget, men ofta fick jag traska dit själv. Det höll jag på med till 1955.

– Då blev jag chef för Rädda Barnens upplysnings- och propaganda-verksamhet för några år.

– Det står så högtidligt i mina papper att Du var ”informationschef”. Vad betyder det?

– Jo, säger Blenda, av någon anledning anställde de mig som infor-mationschef vid Svensk Matpotatiskontroll. Det betydde att jag åter-igen fick kуска land och rike runt, men nu för att tala med bönder om potatis och inte med politiker om politik.

Vad Blenda inte vet om potatis efter att ha fått den kunskapen hon

förvärvade där är inte värt att veta! Så blev hon också ledamot av styrelsen för Statens livsmedelsverk, där hon satt mellan 1978 och 1984.

Ibland sviker henne minnet så jag får fylla i luckorna här och var. Blenda var ledamot av Stockholms stads stadsfullmäktige/kommunfullmäktige med olika avbrott mellan 1958 och 1978. Det var de olika sociala frågorna hon kom att engagera sig i; vård av psykiskt sjuka, arbetsvård för att nämna bara ett par.

– Men visst, säger Blenda, det fanns trevliga avbrott i de politiska argumentationerna. De var när vi var inbjudna till högtidliga luncher med prominenta gäster. Men vad skulle man ha på sig? Hatt, så klart! Raskt in i garderoben för att hitta något som kunde passa. Jo, ibland blev det en tyllkreation, som jag virade runt huvudet och stack in en massa blommor i. En annan gång blev det en filthatt, som kanske inte var så lyckad.

Jag inflikar i hennes berättande att hon nog har varit en flygande fågel mellan olika verksamheter. Det håller hon med mig om. Hon hann med att sitta en period i Stockholms läns landsting.

Som avslutning på sin politiska verksamhet beskriver Blenda den fantastiska perioden hon upplevde i riksdagen från 1976 till 1989. Det var hela tiden hennes ambition att driva social- och handikappolitiska frågor för att inte tala om drogfrågorna.

Hon invaldes i THX-utredningen och engagerade sig intensivt i den. Hon gjorde många resor ner till Aneby för att besöka doktor Sandberg och ta del av hans forskning kring användningen av thymusextrakt för att bota cancer. I hans väntrum satt folk nästan i knä på varandra för att komma in till honom.

Men all forskning försvann när doktor Sandberg gick bort.

Av alla de utredningar riksdagsgruppen gett henne uppdraget och förtroendet att vara vår representant i måste här nämnas:

Socialutredningen, Fängelsestraffkommittén, Äldreberedningen och Alternativmedicinkommittén.

När man kommer in i riksdagen skall man visa sig kunnig på alla

Blenda Littmarck. Riksdagens bildarkiv.

områden genom att väcka motioner i vitt skilda ämnen. Blendas första motion låg verkligen långt ifrån hennes kunskapsområde. Den handlade om att riksdagen skall övergå till lämpligt trähaltigt papper för riksdagstrycket. Vad det blev av motionen vet jag inte. Förmodligen avslag och papperskorgen.

Hennes senare motioner, 98 stycken egenmotioner, rörde främst socialpolitik, framför allt om drogmissbruk och sjukvård.

Blenda höll sitt sista anförande i riksdagen den 25 maj 1988. Jag vill återge hennes sista mening, som jag tycker är en karakteristik av vår vän Blenda: ”Det är kärleken och inlevelsen, som är avgörande för den enskilda människans värde och värdighet”.

Låt oss nu lämna den politiskt aktiva och engagerade Blenda och istället beskriva henne som person, som människa.

Hon har alltid tyckt om att ha goda vänner omkring sig. Skulle riksdagsgruppen ha fest var det hon som ordnade den. Jag glömmer aldrig när Blenda och jag snodde ihop en soppmiddag i hennes dåvarande kök på Bolinders Plan efter ett recept för 36 personer. Alla våra 20 kvinnliga riksdagsledamöter kom och all soppan tog slut.

Blenda är helt suverän på att berätta hälsingehistorier. Det är ett arv hon fått från Delsbostintan. Ett litet exempel:

En gubbe stod på sjöstranden och ropade till den andre som var ute på sjön: ”Kom hit med båten, jag behöver’n”. Svaret han fick var: ”Jag behöver’n fäl bätter jag som sitter i sjön!”

Om Moderata Kvinnoförbundet

Själv skriver Blenda om sina minnen inför Moderata Kvinnoförbundets 70-årsfirande 1990:

De första fem åren på 50-talet var roliga. Så roligt vi hade tillsammans, vi tre som arbetade på kvinnoförbundet på den tiden och så roligt vi hade med våra ordföranden och med alla ute i landet. Presidiet bestod av Ebon Andersson, Elsa Ewerlöf och Greta Wallén. De kom från helt skilda miljöer: Ebon – fil.lic. och bibliotekarie, Elsa kom från en officersfamilj och var fil.kand. i Uppsala 1912, Greta Wallén var en klok hemmafru från Skara. Alla tre mycket goda vänner.

På kvinnoförbundet fanns dessutom Barbro Norén, Britta Jernberg och jag som arbetade i var sitt rum under takåsarna på den numera för-

Blenda i House of Representatives, Washington.

svunna Karduansmakargatan. Partiledningen satt i rummen intill och där fanns riksdagshögerns kansli med partiordföranden Jarl Hjalmarson, partisekreteraren Gunnar Svärd och kanslichefen Oscar Östman. Alla dessa tre satte sin prägel på partiet för decennier framåt och vi hade ett ständigt samarbete och stimulerande resonemang med dem.

Efter många nedgångsår i partiorganisationen tyckte vi att kvinnoförbundet var det bästa som fanns kvar. Britta höll reda på kontoret med sammanträden, protokoll m.m., medan Barbro och jag reste runt överallt i landet och talade. Ingen by var för liten och ingen stad för stor. Vi kuskade runt med tåg och buss och många mil i bil med våra vänner länsombudsmännen. Vad vi ville ge kvinnorna var kunskap om partiets politik och en säkerhet för att kunna övertyga andra. Dessemellan arbetade vi förstås med remisser och yttranden av olika slag; kvinnliga präster (det första utkastet från oss om detta var mycket kort, ungefär ”varför i all sin dar inte?”), aborter, likalönsprincipen, där Ebon suttit i en utredning i sex och ett halvt år, flykten från landsbygden – partiordföranden skrev i sammanhanget om kvinnornas arbete ”Hushållsarbete är en insats i produktionen i lika hög grad som jobbet i fabriken, på kontoret

eller i jordbruket”, obligatorisk sjukförsäkring, kristendomsundervisning på realgymnasiet för att ta några exempel.

Utom Elsa och Ebon var Märta Boman, Karin Wetterström och Ruth Hellström ledamöter av riksdagen och senare kom Eva Karlsson från Helsingborg in.

Märta Boman, som hemma i Norrbotten skötte ortens telefonväxel och som tillhörde Frälsningsarmén, var nog den första riksdagsledamot som ammade i riksdagen (dock ej i plenum). Hennes yngste son kunde inte lämnas hemma. Kaffe-Märta blev hennes smeknamn, därför att hon agiterade emot skatt på kaffe. Landsbygdskvinnorna, som hade långt till grannar och till tätorter, förstod hon bättre än någon annan. I motioner och artiklar gjorde hon oss uppmärksamma på deras situation, påminde om husmorsemestrar, problem med ersättare och tunga arbetsdagar utan maskinell hjälp. Märta ville förstås också att vi skulle ta vara på dem inom föreningarna, men det var inte alltid så lätt på den tiden. Jag minns en liten stad där inte ens damerna i styrelsen sade Du till varandra och där landsbygd och stad ville ha skilda föreningar.

Det bästa som hände förbundet var att vi fick en egen tidskrift och därmed ytterligare arbete som tidskriftsredaktörer. Det är tack vare att samtliga nummer finns inbundna som man vet vad som hände de första åren på 50-talet. Tidskriften fick namnet *Kvinnorna och framtiden* och första numret kom den 1 december 1950. I tidskriften berättade vi rakt på sak – ofta lite elakt om motståndare men med glödande övertygelse om våra egna idéers förträfflighet. Vi presenterade våra medarbetare ute i landet och hade också med en och annan novell, gärna klassisk – eller ett allmänt socialreportage, en politisk tävling och faktiskt ibland något husligt. Man fick prenumerera på tidningen som kom med 8 nummer om året och kostade totalt 3:50 kronor. Varje nummer inleddes med en ledare under rubriken ”Peppar och salt” som skrevs av partiledningen.

”Kammarsnärtan” som var jag – informerades från riksdagen. Barbro Norén var ”Fru Svensson i mjölkbutiken”, som alltid talade aktuell politik med kunden, ”Fru Holmgren”. Det kunde handla om mjölkpriser, lönehöjningar, pensioner m.m. Vi hade en charmant tecknare, Folke Karlsson, som också satte sin prägel på tidningen. Layout gjordes av Sune Haglund, sedermera pamp i Stockholms stadshus. Förbundet fick ha sin tidning ända till december 1954, då den lades ner därför att den

kostade för mycket pengar, vilket inte var så märkligt, eftersom vi aldrig hade några annonser.

*

Vi var mycket tidigt ute i Europafrågan och hade en artikel om det framtida Europa redan 1951 och vi hurrade åt högerens åsikt att Sverige inte fick isolera sig. Vi höll också skarpa gränser mot socialism och framför allt mot kommunism. De socialistiska medlöparna fann vi inga ursäkter för och vi upplevde spionerna Andersson och Enbom.

Bostadselände och trångboddhet rådde och i ett lagförslag från 1951 hette det: "Ensamståendes efterfrågan skall förhindras". Lagförslaget innebar att lägenhet och rum och kök eller större endast fick uthyras till gifta personer eller hyresgäst med eget hemmavarande barn. Ogifta hade ingen chans. Är det någon som kommer ihåg Selvaaghusen? Kvinno- och ungdomsförbunden inbjöd till bostadskonferens 1954 där dessa presenterades.

Gimo spelade en stor roll i partiets liv. Kvinnoförbundet hade kurser på 10 dagar, fullproppade med aktuell politik och talekonst. Många deltagare blev vänner för livet. Många medlemmar arbetade också enträget ute på fältet. Gunnel Markstedt hyrde själv en högtalarbil i Luleå, Jenny Boman (Märtas svägerska) cyklade, rodde och åkte buss i norra Jämtland valrörelsen 1952 och sade att "hon haft så'n tur med vädret. Det regnade hela tiden, så folk höll sig hemma när jag kom". Jämtland fick också sitt högermandat och totalt fick vi åtta nya riksdagledamöter i det valet. I Kvänum ökade föreningen antalet medlemmar från 19 till 71, skrev Ingrid in de Betou från Korsberga och flera nya föreningar bildades runt om i landet.

Jag vill också nämna Axelia Kallin som under många år, alltid påläst och aktuell, höll föredrag ute i landet. Hon kom tyvärr aldrig in i riksdagen. Det stod alltid en karl först på listan; han hotade att avgå från alla uppdrag om han inte fick ha den platsen kvar. Det är nog sedan den tiden jag har sådan respekt för "vardagens hjältar" i partiet – alla de aktiva i kvinnoförbundet som år efter år kämpar för moderat politik och att hålla ihop föreningarna.

Blenda Littmarck

Informationschef

Född 15.4.1916

Ersättare för Stockholms kommuns valkrets 1976/77 (från 11.10.1976),
Riksdagsledamot för Stockholms kommuns valkrets 1977/78 (5.10.1977)-
1987/88, 1

Uppdrag i riksdagsgruppen

Suppl. i Socialförsäkringsutskottet 1976/77–1978/79 och Socialutskottet
1976/77–1978/79. Led. av Socialutskottet 1979/80–1987/88. Suppl i Valbered-
ningen 1979/80–1987/88 och Riksdagens förvaltningsstyrelse 1982/83–1987/88.

Utbildning och examina

Studentexamen 1937. Studier vid Stockholms högskola och universitetet i
Cambridge 1938. Anställd vid statens arbetsmarknadskommission 1942–45.
Internationellt hjälparbete för Röda Korset och Rädda Barnen i Östeuropa
1945–49. Sekreterare vid Högerns kvinnoförbund 1950–55. Chef för Rädda
Barnens upplysnings- och propagandaverksamhet 1956–60. Informationschef vid
Svensk Matpotatiskontroll 1960–81.

Övriga statliga uppdrag

Led. av styrelsen för statens livsmedelsverk 1978–84. – Led. av socialutredningen
1976–77, THX (thymusextrakt)-utredningen 1977–79, fängelsestraffkommittén
1979–86, bilstödskommittén 1979–82, äldreberedningen 1982–87 och alternativ-
medicinkommittén 1984–89.

Kammaraktiviteter

98 egenmotioner, 7 interpellationer, 9 frågor och 45 anföranden; främst om
socialpolitik, särskilt sjukvård och drogmissbruk.

Kommunal- och landstingspolitiska uppdrag

Led. av Stockholms stads/kommunfullmäktige 1958–64, 1966–70 och 1973–78.
Led. av centralstyrelsen för undervisning och vård av psykiskt efterblivna
1961–63, biblioteksnämnden 1964, socialnämnden 1967–70, valkommittén
1967–70, arbetsvårdsnämnden 1967–70, sociala sammanläggningsnämnden 1974,
sociala centralnämnden 1974–76 och kommunala handikapprådet 1975–77. Led.
av styrelsen för Stiftelsen Hem för ungdom 1959–64. – Led. av Stockholms läns
landsting 1971–73. Led. av arbetsvårdsnämnden 1971–76, vice ordf. 1971–73.

Politiska uppdrag och näringslivsuppdrag

Led. av styrelsen för Sveriges Folkpensionärers riksförbund/Sv:es Pensionärsför-
bund 1980–92. – Led. av styrelsen för Moderata kvinnoförbundet i Stockholm,
vice ordf., och Moderata samlingspartiet i Stockholm. Ordf. i Moderata
samlingspartiets seniorer till 1992.

Källor

Intervju med Blenda Littmarck av Birgitta Rydle i februari 2004
Moderata Kvinnoförbundet 70 år, 1990, artikel av Blenda Littmarck
Riksdagens upplysningstjänst, CV över Blenda Littmarck